

Diakonie &
Parochie

Diaconie en patroonheiligen

Jaargang 19, nummer 2, 2006

je naaste als jezelf

DIAKONIE EN PAROCHIE

Wat is dit voor een tijdschrift?

Prijs van dit
nummer € 4,50
exclusief porto

Onder **DIACONIE** verstaan we:

- * allerlei manieren waarop
- * groepen christenen (waaronder parochies)
- * zich solidariseren met mensen in nood
- * of werken aan het oplossen van maatschappelijke problemen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een tijdschrift dat speciaal naar parochies kijkt. Het wil de lezers ervan helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diakonaal Beraad. Het verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs € 13,25 p.j., losse nummers: € 4,50 excl. porto.

Voor abonnementen en bestellingen:

Postbus 13049, 3507 LA Utrecht,

tel: (030) 232 69 09, fax (030) 230 70 99

e-mail: bestel@rkk.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

Aan dit nummer van Diakonie & Parochie werkten mee: Hettie Berflo, Irmgard Busch, Jan Maasen, Willy van Olffen, Jac van Open, Esther van der Panne (eindredactie), Hub Vossen. Productie: Actioma, Den Bosch. Print: CirCum Print, Cuijk.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld. Uitzonderd zijn foto's, gedichten en cartoons.

ISSN 0922-9647 www.actioma.nl

DIACONIE EN PATROONHEILIGEN

Esther van der Panne

(met dank aan Jac van Oppen)

Heiligen vereren we door een kaars bij hun beeltenis op te steken en bij gelegenheid tot hen te bidden. 'Antonius, beste vriend, zorg dat ik mijn hondje weer vind.'

Patroonheiligen hebben daarnaast de functie van 'die van ons', als centrale identificatiefiguur voor een parochie of instelling. Vaak is er ook nog het een en ander aan folklore rondom hen: de naamdag wordt gevierd, er is een beroemd verhaal dat doorverteld wordt...

Heiligen vereren we ook door ons te laten inspireren door hun manier van leven en geloven.

Voor dit nummer van Diaconie & Parochie hebben we voorbeelden gezocht van heiligen die parochies inspireren tot een diaconale spiritualiteit. Een spiritualiteit van delen, van gemeenschap die open staat voor mensen binnen en buiten de eigen kring; spiritualiteit van rechtvaardigheid en barmhartigheid.

Een speurtocht langs parochies die naar oude of nieuwere heiligen genoemd zijn - van Martinus en Franciscus, tot Alphons Ariëns en Moeder Teresa - leerde dat er vaak geen duidelijk verband is tussen de heilige naar wie de parochie genoemd is en de activiteiten en spiritualiteit van de parochie. Daar is natuurlijk niets mis mee, maar misschien biedt de naam een kans om de diaconie in de parochiegemeenschap impulsen te geven? Zo werkte het bijvoorbeeld in de HH Laurentius en Elisabethparochie in Rotterdam. Een dekenale werker vertelde dat hij merkt dat nieuwe parochieverbanden die ontstaan, kiezen voor een neutrale, nieuwe naam, waarbij oude naamheiligen verdwijnen.

Het is begrijpelijk dat bij een nieuw verband een nieuwe naam hoort, maar wat is er mooier dan dat zo'n nieuwe naam een belofte en een 'missie' in zich bergt - namen van oude en nieuwe heiligen bieden die mogelijkheid .

Wil een heilige kunnen inspireren, dan is het wel nodig om een aantal stappen te zetten. Als mensen niets van een heilige weten

of alleen een oude legende kennen die niet zomaar te begrijpen is en te verbinden met ons leven van nu - dan blijft het bij een soort folklore.

- * Wat weten mensen in de parochie van de 'eigen' heilige? Wie was hij of zij, hoe verliep zijn of haar leven, hoe heeft deze heilige anderen de eeuwen (jaren) door geïnspireerd?
- * De verhalen over een heilige vragen om interpretatie: kennis van de achtergrond van de verhalen, de beelden en symbolen, en een verbinding met de hedendaagse situatie. Welke kernwoorden horen bij de spiritualiteit van deze heilige?
- * Bieden deze verhalen, beelden en kernwoorden een richting voor (diaconale) activiteiten in de parochie?
Als een manier om alle activiteiten in de parochie te verbinden, tegen het licht van deze spiritualiteit te houden?
- * De band met een (patroon)heilige kan op allerlei manieren vorm krijgen: door een jaarlijkse actie of speciale dag, door een specialisatie die aansluit bij het leven van de heilige (bijvoorbeeld vredeswerk, aandacht voor zieken en verzorgenden, jongerenwerk, kinderkwerk, aandacht voor de schepping/milieu, armoedebestrijding, interreligieuze dialoog) of door een band met een organisatie of gemeenschap buiten de parochie die zich door de heilige laat inspireren (denk aan Vincentiusvereniging, Don Bosco, Franciscaanse beweging, maar ook aan een band met een school of ziekenhuis in de eigen omgeving die dezelfde patroonheilige heeft).

Heiligen zijn mensen... Bijzondere mensen, dat wel, maar ze zijn te volgen.

ELISABETHDAG

In de parochie 'HH Laurentius en Elisabeth' in Rotterdam lagen de diaconale activiteiten al een poosje stil. Een groep uit de parochie ging aan de slag om de diaconie nieuw leven in te blazen, met steun van Irmgard Busch (vroeger arbeidspastor in Rotterdam). Na een paar maanden stond er een werkgroep van negen leden, inclusief een coördinator (de pastorale werkster) en een theologiestudente als stagiair. De werkgroep presenteerde zich aan de parochie tijdens de 'Elisabethdag'.

Irmgard Busch

*Foto: Irmgard Busch.
Zij speelde Elisabeth en deelt nu rozen uit.*

De Elisabethdag werd gehouden op zondag 20 november 2005, de dag waarop in dat jaar de naamdag van Elisabeth in de parochie werd gevierd. (Officieel is haar naamdag 19 november). Er was tijdens de liturgie speciale aandacht voor en uitleg van het 'rozenwonder' uit de heiligenlegende van Elisabeth, naar wie de parochie is vernoemd. Na de dienst was er koffie, en een presentatie van de werkgroep diaconie en de diaconale activiteiten. Daarna nog een warme maaltijd voor 110 vrijwillig(st)ers uit de parochie, bereid door een van de diaconale vrijwilligsters, een Kaapverdische vrouw.

Het rozenwonder

De legende van het rozenwonder werd tijdens de zondagsviering met kinderen op het altaarpodium opgevoerd. De kerk was versierd met 650 rozen, geschonken door tuinders uit het Westland. Aan het einde van de dienst deelden de mensen elkaar de rozen uit.

In de voorbereiding hebben de parochianen met elkaar nagedacht over

de betekenis van rozen en het verhaal van het rozenwonder. Het spel van de kinderen tijdens de viering ging vooral over 'vreemdelingen die hier niet horen' en zogenaamde 'ordinaire' mensen waar je niets mee te maken wilt hebben. In de preek werd uitgewerkt dat het 'rozenwonder' een opgave is voor de hele kerk, niet alleen voor de diaconie. Met als kern: Het gaat om meer dan overleven, het gaat ook om kwaliteit van leven. Oog voor de eigenwaarde van mensen en voor wederkerigheid, juist in de diaconie. En: is de kerk open of is de kerk dicht voor mensen?! Er werden bidprentjes uitgedeeld met het beeld van Elisabeth met rozen en op de achterkant onder andere een tekst van Anselm Grün: 'Elisabeth ging als vorstin naar de armen. Zonder enige vorm van neerbuigende welwillendheid. Ze wilde met hen zijn en hen dienen. Ze verzorgde zelf de melaatsen, die niemand wilde aanraken, die van de gemeenschap waren uitgesloten. Menige hedendaagse arme voelt zich ook een melaatse, buitengesloten, uitgestoten, gebrandmerkt. Dan zijn er mensen nodig die in de geest van Elisabeth naar hen toe gaan, met hen zijn en aan hen hun koninklijke waardigheid betonen.'

*Contactpersoon werkgroep Diaconie HH Laurentius en Elisabeth:
Pastoor Chr. Bergs, tel. 010 477 27 52, e-mail: c.n.bergs@wxs.nl
Irmgard Busch is medewerker diaconie en arbeidspastoraat in het
dekenaat Delflanden, e-mail: busch@dekenaatdelflanden.nl*

De Heilige Elisabeth en het rozenwonder

Elisabeth von Thüringen was een dame uit de hogere klasse. Ze leefde van 1207-1231. Ze was erg begaan met het lot van haar medemens en wilde hen helpen, dit deed zij door brood uit haar kasteel mee te nemen en onder de armen te verdelen. Na de dood van haar man Lodewijk, de burggraaf van Thüringen, beroofden de Thüringse edelen haar van haar bezittingen. De adel wilde niet dat zij al haar bezittingen besteedde aan hulp voor zieken en armen. Ook Elisabeths familie verbood haar door te gaan met haar hulp. Maar Elisabeth bleef het wel gewoon doen. Op een dag liep ze met broden onder haar kleding naar de hongerigen, toen zij familieleden tegenkwam. Deze vroegen wat zij onder haar kleding had. Elisabeth antwoordde dat het rozen waren. Hierop moest ze dat laten zien. Toen ze haar kleding opendeed, waren de broden in rozen veranderd.

Het leven op het kasteel werd haar steeds zwaarder en ze was niet meer in staat te leven volgens de wetten van de adel. Daarop werd zij uit de adellijke stand gezet en moest de Wartburg verlaten.

Samen met haar kinderen leed zij bittere armoede.

In 1228 nam ze de sluier van de zusters van de Derde Orde van St. Franciscus aan, en ontving, door tussenkomst van Koenrad van Marburg een grote som geld en bezittingen in de omtrek van Marburg. Ze stelde al haar inzet en hulp ten dienste van de armen, zieken en melaatsen.

Brood en rozen

Brood en rozen is als motief opgepakt door de vrouwenbeweging, maar het is heel oud en geldt ook niet alleen voor vrouwen. De sociale bewegingen en later de socialistische beweging hebben dit motief opgepakt in tijden van grote sociale ellende, 19e en begin 20e eeuw. (Dat de PvdA nog steeds de roos als logo heeft, komt hier nog vandaan).

Kort geformuleerd betekent dit: wij willen niet alleen overleven, maar ook leven. Het is bekend uit de tijden dat veel mensen lijfeigene waren en niet aan zichzelf toebehoorden. Zij waren het bezit van de feodale adel. Zij werden in leven gehouden om te werken. Als ze niet meer konden werken waren ze niets meer waard en was het einde dichtbij. Leven zonder werken voor de baas was zonder zin.

Bij de combinatie van 'brood en rozen' is de betekenis in de beeldtaal van vroeger: Brood en materialiteit van leven is belangrijk, maar ook kwaliteit van leven. In de Middeleeuwen was een van de belangrijkste invullingen: vrijheid, waardigheid, eigenwaarde, respect, zelfrespect en de veiligheid dat diegene met meer macht je niet zomaar kinderen en goederen kon afpakken.

'Ik heb jullie steeds gezegd dat wij de mensen blij moeten maken.'
Elisabeth van Thüringen

Irmgard Busch

TITUS BRANDSMA GEDACHTENISKERK

Titus Brandsma werd geboren op 23 februari 1881 te Oegeklooster bij Bolsward. Hij trad in de Orde van Karmel in 1898, werd priester gewijd in 1905 en was van 1923 tot 1942 hoogleraar in Nijmegen. Op grond van zijn kritische houding tegenover het Nationaal Socialisme werd hij naar het concentratiekamp Dachau gestuurd. Hier stierf hij op 26 juli 1942. Hij werd op 1985 zalig verklaard.

Hettie Berflo

Aan het Keizer Karel Plein, waar alle verkeersaders van de stad Nijmegen samenkomen, staat iets naar achteren geschoven de Titus Brandsma Gedachteniskerk. Temidden van de drukte van de stad, op het kruispunt van wegen, volop in het leven, vormt de kerk een rustpunt. Een plek van stilte en bezinning.

Het is een typerende plaats voor een kerk gewijd aan de gedachtenis van de karmeliet Titus Brandsma. Hij was immers iemand die volop in het leven stond, zeer betrokken was bij mensen, bij het maatschappelijk leven. Maar de bron van zijn bewogenheid en zijn uitzonderlijke daadkracht lag daaronder. Titus was diep geworteld in zijn Godsrelatie, gevoed door stilte en gebed, door de Schrift. Dat was de kern van zijn bestaan. In het leven van Titus Brandsma kun je zien hoe doorleefde spiritualiteit weerbaar maakt in het gewone leven én tot in haar uiterste consequenties. Dit besef, om te leven vanuit God, wilde hij ook wekken in de wereld om hem heen. Hij schrijft:

‘Onder het vele, dat voor ons het Godsbegrip zo dierbaar maakt, is wel nauwelijks een element aan te wijzen, dat daaraan zo grote bekoorlijkheid geeft als juist de voorstelling dat God in ons woont, wij Hem in onszelf kunnen ontdekken en aanschouwen en mét ons in alles wat omgeeft, terwijl in heel ons leven die goddelijke inwoning tot heldere uitstraling kan worden.’
(Godsbegrip 1932)

Vanuit deze inspiratie wil het Titus Brandsma Memorial een bijdrage zijn aan het leven in onze tijd. In het zoeken van mensen naar zin en verdieping, naar de dragende Grond van hun bestaan,

naar God; in het drukke leven van alle dag. Vanuit een spiritualiteit die niet zweverig of abstract is, maar het gewone leven van iedere mens doortrekt.

Deze spiritualiteit wordt systematisch ingeoeffend: door samen te vieren, te bidden en stil te zijn, door ervaringsuitwisseling en cursussen, door het lezen van de Schrift en mystieke teksten. Daarom vormen de Titus Brandsma Gedachteniskerk en het ernaast gelegen Centrum van Spiritualiteit één geheel: het Titus Brandsma Memorial.

Dankzij de inzet van vele vrijwilligers is de kerk, met daarin de Tituskapel, alle dagen geopend. Want meer dan alle activiteiten is de stille ruimte van de kerk een voortdurende uitnodiging betrokken te raken op God, die ons ieder moment uitnodigt tot leven.

Daar komen we vier keer per dag samen om te vieren, te bidden en stil te zijn: om te staan voor Zijn Gelaat.

Het Centrum van Spiritualiteit heeft een rijk aanbod van gespreksgroepen en cursussen.

Samenscholen 'Rond het Evangelie', rond mystieke teksten, psalmen, de Karmelregel. Gespreksgroepen waarin steeds het eigen geraakt zijn, het zoeken naar Zijn Gelaat, naar 'Waarachtig leven vanuit Jou' centraal staat. Naast de vele korte cursussen is er ook een tweejarig verdiepingstraject 'In gesprek over de geestelijke weg', met als doel de eigen geestelijke weg te verhelderen, tot besef te brengen: de weg die God met mij gaat. Er is een tweejarige opleiding 'School voor Spiritualiteit', voor pastoraat, voor religieus leven en voor geestelijke begeleiding. Het stemt tot grote dankbaarheid te zien dat mensen vanuit het hele land komen omdat God zo'n belangrijke factor in hun leven is. Dat zij daar veel voor over hebben om Hem in hun leven een plaats te geven.

Aan het Titus Brandsma Memorial is ook een pastor verbonden met een diaconale opdracht voor de stad Nijmegen. Hij houdt zich bezig met mensen die er om vele redenen slecht aan toe zijn of ondersteuning zoeken.

Het gaat dan om begeleiding van mensen in een terminaal stadium van hun ziekte, bezoeken van zieken, (gezamenlijke) ziekenzalving, hulp bij uitvaarten, ondersteuning van uitgeprocedeerde asielzoekers, hulp aan mensen met budgetproblemen, aan daklozen, begeleiding van mensen met verwerking van verlieservaring, en van mensen in geestelijke verwardheid. Een heel cluster van hulpvragen voor een duizendpoot pastor.

Om al de verschillende aspecten waar Titus Brandsma zich tijdens zijn leven voor heeft ingezet te laten zien, organiseert het TBM regelmatig op zaterdagmorgen lezingen. Het afgelopen jaar stond vooral zijn werk voor de oecumene en de journalistiek centraal. Het gaat in deze bijeenkomsten echter niet zozeer om wat Titus betekend heeft in het verleden, maar vooral om hoe hij voor ons nu een inspiratie kan zijn. Zijn inzet voor de waardigheid van mensen, voor waarachtigheid, voor grote idealen en kleine mensen, voor onderwijs, voor de journalistiek, voor de dierenbescherming, voor emancipatie. Een tomeloze inzet, maar steeds vanuit een waarachtige 'aanschouwing Gods' in allen en alles.

'Het water moge troebel zijn en door de stromen van het leven vaak zo vertroebeld wezen, dat eerst na enige rust en bezinning de blik tot die diepte kan boren, waar wij God ontmoeten in de grond van ons bestaan, niettemin bezitten wij het vermogen tot dat zien. God is kenbaar in ons wezen, wij kunnen hem zien en in zijn aanschouwing leven. En die aanschouwing zal zijn invloed niet missen op ons gedrag. Hij zal zich dan ook in onze werken openbaren.'
(Godsbegrip 1932)

Hettie Berflo o.carm. is coördinator van het Titus Brandsma Memorial (Stijn Buysstraat 11, 6512 CJ Nijmegen, tel: 024-3602421, titusbrandsma@planet.nl, www.titusbrandsmamemorial.nl)

Vieringen:

Weekdagen: 8.00 uur psalmviering,

9.00 uur een eucharistieviering ter gedachtenis aan Titus Brandsma,

12.30 uur stilteviering,

19.00 uur eucharistieviering (niet op vrijdag)

Weekend:

zaterdag 17.00 uur,

zondag 10.30 uur.

VINCENTIUS

'Je moet niet mediteren om verheven gedachten, extases en verrukkingen te krijgen, waarvan je meer schade dan nut zou hebben. Mediteer om de dienst van barmhartigheid op de juiste wijze te vervullen.'

'Als je de armen dient met goedheid, zachtheid en eerbied maak je de aanwezigheid van God tastbaar. Doen wat God heeft gedaan, is zelf God zijn.'

Vincent de Paul

De heilige Vincent de Paul (Latijn: Vincentius a Paulo) werd in 1581 in Dax in Frankrijk geboren. Zijn ouders waren arme eenvoudige mensen van boerenafkomst. Al jong had hij een voorliefde voor de armen. Hij was eerst schapenhoeder, studeerde toen theologie, en raakte na zijn priesterwijding (hij was pas 19 jaar) in gevangenschap door de Turken.

Hij werd als slaaf behandeld, bekeerde zijn meester en vluchtte met hem naar Rome en Frankrijk. Eerst was hij pastoor in Clichy bij Parijs en werd kort daarop hoofdaalmoezenier van de galeislaven. Zijn naastenliefde is niet te tellen: zorg voor de vondelingen, bevrijding van de christenslaven, jongens en meisjes die in gevaar verkeerden, galeislaven, gevallen vrouwen, krankzinnigen, bedelaars, zieke pelgrims.

In 1625 stichtte Vincentius de Congregatie van de Missie, de Lazaristen, zo genoemd naar het moederhuis St. Lazare in Parijs. De Lazaristen krijgen als opdracht mee bij voorkeur de arme en kleine medemens te dienen. Samen met Louise de Marillac sticht Vincentius in 1633 de Filles de la Charité (Dochters der Liefde). Dit was een opmerkelijk initiatief, want deze 'dochters' trokken zich niet, zoals gebruikelijk, terug achter kloostermuren, maar legden zich toe op de zorg voor thuiszittende armen, gezinnen, kinderen, vondelingen en zieken en op andere activiteiten die tot dusverre niet in combinatie met elkaar werden uitgevoerd.

Tijdens de bloedige opstand tegen de absolute heerschappij van de koning, verzorgde Vincentius in St. Lazare de vluchtelingen uit de provincies met veldkeukens en veldhospitalen. Zo was hij in staat om een groot deel van de bevolking van de hongerdood te redden. Naar hem is de Vincentiusvereniging genoemd. Op 27 september 1660 is hij in Parijs gestorven.

*Bronnen: www.heiligen.net, www.knr.nl, www.vincentiusvereniging.nl
 Vincentiusvereniging Nederland: Geestbrugweg 128, 2281 CS Rijswijk,
 tel: 070-380 00 11, fax: 070-364.79.60,
 e-mail: secretariaat@vincentiusvereniging.nl, www.vincentiusvereniging.nl*

**Lied van Mattheus
(bij Matt. 9,35-38)**

Zie mijn mensen, zie hun ogen,
kwetsbaar in hun onvermogen
om elkander aan te kijken
en hun harten te bereiken:
wees met mededogen
om hen bewogen.

Zie mijn mensen, zie hun handen,
vol van het verlangen branden
om gemeenschap op te bouwen
maar hun harten niet vertrouwen:
wees met mededogen
om hen bewogen.

Zie mijn mensen, hoor hun woorden,
die hun goede wil verwoorden
om zich aan elkaar te binden
maar het hart niet kunnen vinden:
wees met mededogen
om hen bewogen.

Zie mijn mensen, hoor hun vragen,
naar geluk dat op zal dagen
als zij onbevreesd het wagen
naar elkanders naam te vragen:
eindeloos bewogen.
door mededogen.

Henk Jongerius

SAMEN AAN TAFEL

De PCI van de Martinusparochie in Hoogezand-Sappemeer is betrokken bij een maaltijdvoorziening voor minima.

Willy van Olfen

In de provincie Groningen bestaan enkele maaltijdprojecten: o.a. in Veendam, Stadskanaal, de stad Groningen en Hoogezand. In Veendam heet het "sociaal eethuis de herberg", in Stadskanaal "Solidariteit onder Mensen" en in Hoogezand-Sappemeer "Samen aan Tafel" (SAT). "Samen aan Tafel" is een interkerkelijke stichting waar de rk Martinusparochie bij betrokken is.

Gerard Kappen van de Parochiële Caritas Instelling (PCI) meldt daarover dat het gaat om een maaltijdvoorziening voor de minima te Hoogezand-Sappemeer. Het initiatief tot het oprichten van deze voorziening kwam rond 2000 vanuit de diaconie van de gereformeerde kerk uit Hoogezand-Sappemeer.

Het maaltijdenproject in Stadskanaal werkte als voorbeeld. De PCI heeft een financiële bijdrage geleverd aan de oprichting van de maaltijdvoorziening. Ook is de PCI gevraagd om als PCI een en ander mee te organiseren, maar daarvoor ontbrak het de vijf leden helaas aan tijd. Er wordt één keer per week een goede warme maaltijd verstrekt aan mensen die behoren tot de minima of aan andere mensen die in een moeilijke financiële positie verkeren. Vaak dreigen deze mensen in een sociaal isolement te geraken en daarom is een gezamenlijke maaltijd op zich al waardevol. Op de eerste avond is gestart met acht gasten. In de loop der jaren is het aantal gasten uitgebreid tot plusminus veertig mensen. Het aantal schommelt tussen de 35 en 45. Zo'n dertig vrijwilligers werken mee om een en ander te realiseren. Deze vrijwilligers komen vooral uit kerkelijke kring. Het eten wordt gemaakt door werkloze jongeren via de stichting Baanvak. Deze jongeren helpen ook bij het serveren van de maaltijd. Het mes snijdt dus aan twee kanten. Er zijn in Hoogezand-Sappemeer veel meer mensen die voor deze maaltijdvoorziening in aanmerking komen. Het bestuur is daarom al geruime tijd bezig een tweede locatie te vinden om zodoende nog meer mensen te kunnen bereiken. Leerlingen van het Menso Alto College hebben als schoolopdracht te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor een tweede locatie. De stichting SAT wordt gesponsord door tal van organisaties en veel particulieren.

Een van de manieren om aan geld te komen is het inzamelen van lege cartridges. De stichting ontvangt hiervoor een geldbedrag. In het parochieblad "Parochie Contact" staat regelmatig een artikel van deze organisatie met de oproep om lege cartridges voor hen te bewaren. De PCI krijgt vaak hulpvragen van o.a. landelijke organisaties om financiële steun, maar daar reageren ze uit principe niet op omdat men rechtvaardigheid dichtbij huis wil vormgeven.

Willy van Olffen is bisschoppelijk gedelegeerde voor diaconie in het bisdom Groningen, Ubbo Emmiusingel 79, 9711 BG Groningen, tel: 050-4065888, fax: 050-3141240, e-mail: w.vanolffen@bisdomgroningen.nl

Foto: Nelly Tangenbergh-Planken.

MARTINUS (316-CA. 398)

Martinus was soldaat in het leger van de Romeinse keizers Constantius en Julianus. Ooit ontmoette hij een naakte bedelaar, die hem om Christus' wil een aalmoes vroeg. Omdat hij niets dan zijn wapen had, gaf hij hem een stuk van zijn soldatenmantel. In die tijd behoorde een helft van de kleding aan de keizer en de andere helft was persoonlijk bezit. In een droom verscheen hem de avond daarop Christus met de helft van zijn mantel om zich heen geslagen. 'Wat je voor de geringste van mijn broeders hebt gedaan, dat heb je aan Mij gedaan.' Martinus leefde van toen af als monnik, onder leiding van de H. Hilarius, bisschop van Poitiers, en werd later priester gewijd.

In 372 werd hij gekozen tot bisschop van Tours, waar hij een klooster bouwde. Hij wilde niet in het bisschopshuis wonen, maar verkoos liever de armoede.

Het Sint Maartenfeest op 11 november begon als een feestdag binnen de kerk. Later gingen arme mensen op die dag bij boerderijen langs. Hier was rond deze tijd vaak volop eten omdat er net was geslacht en geoogst. Zo kregen ze wat extra's voor de winter. Nog later werd het een echt kinderfeest met lampionnen en liedjes.

Sint-Maarten is deels ook terug te voeren op een lichtfeest: de Germaanse lichtvuren die in het najaar ontstoken werden, waarschijnlijk om afscheid te nemen van de zon.

INTERVIEW

'MET LAURENTIUS KAN HET BISDOM ROTTERDAM NOG EEUWEN VOORT.'

Interview met Mgr. A. van Luyn over Laurentius, de patroonheilige van stad en bisdom Rotterdam én de geboorteheilige van de bisschop.

Jan Maasen

Wat betekenen heiligen voor u?

Heiligen zijn geloofwaardige leerlingen van Christus. Het zijn mensen, die op een authentieke, persoonlijke wijze geprobeerd hebben Christus te volgen. Ze zijn daarin een voorbeeld voor ons. En ze hebben een bepaalde functie van hulp en voorspraak. Daarom zullen we aan het begin van een vergadering altijd ook Laurentius aanroepen om het bisdom te helpen bij onze beraadslagingen.

Heeft u ook een paar heiligen, die u bijzonder dierbaar zijn?

Van jongs af aan was dat Laurentius. Als Salesiaan, natuurlijk, Johannes Bosco. En dan de drie figuren, die vorig jaar tijdens de bootreis naar Keulen (Wereldjongerendagen) centraal hebben gestaan: Titus Brandsma, als model van moed, Karl Leisner, als voorbeeld van trouw, en Edith Stein, als model van een zoeker naar waarheid. Ik heb deze drie heiligen gekozen, omdat ze qua tijd dicht bij ons staan en verbonden zijn met de halteplaatsen onderweg: Nijmegen, Xanten en Keulen. Maar bovenal, omdat zij voor mij zelf altijd al een bron van inspiratie zijn geweest. Toen ik als kind opgroeide in het noorden van het land tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog, werd er veel over Titus Brandsma gesproken. Toen ik als jong priester in Nijmegen studeerde en veel over de grens assisteerde, hoorde ik daar verhalen over Karl Leisner. Leisner heeft vijf jaar in Dachau vastgezet en is een paar maanden na de bevrijding op jonge leeftijd gestorven. Ik ben nog steeds lid van de Karl Leisner-Verein. En ook Edith Stein heb ik leren kennen tijdens mijn studietijd.

Laurentius speelde dus al een vooraanstaande rol in uw eigen 'gemeenschap van heiligen' voordat u bisschop van Rotterdam werd?

Ja. Toen ik in november 1993 werd voorgesteld als nieuwe bisschop van Rotterdam, bleek dat het patroonsfeest van het bisdom

samenviel met mijn geboortedag, 10 augustus. Dat heb ik als heel bijzonder ervaren. Van meet af aan heeft mijn geboorteheilige voor mij bijzondere betekenis gehad. Hoewel niet zo bijzonder als die van mijn naamdag: ik ben vernoemd naar mijn vader, Adrianus.

Op welke wijze is Laurentius een voorbeeld voor het bisdom Rotterdam?

Juist omdat Rotterdam de patroon is van de stad Rotterdam en van het bisdom, heb ik meteen, gezien ook het karakter van het bisdom, een verstedelijkt gebied met veel migranten, de grote wereldhaven, de 3,5 miljoen mensen die in het bisdom wonen, gedacht aan diaconie als kenmerk van het bisdom.

Laurentius

Laurentius was een van de acht aartsdiakens van Rome en door paus Sixtus II belast met het kerkelijk bezit.

De paus gaf Laurentius de opdracht de gehele kerschat onder de armen te verdeelen. Na de moord op paus Sixtus II maakte keizer Valerius aanspraak op de kerkelijke schatten en beval Laurentius de schatten te brengen.

Hij kreeg drie dagen bedenktijd. In deze tijd verdeelde hij de goederen onder de armen van de stad Rome en bracht alle noodlijdenden (zieken, blinden, bedelaars) van de stad op de derde dag voor keizer Valerius.

Hij bevestigde dat alle ware schatten van de kerk voor de keizer stonden.

De keizer ontstak in toorn en liet Laurentius vastnemen en ter dood veroordelen. Volgens de overlevering liet hij Laurentius levend roosteren.

Ik heb ook het verhaal van Laurentius meer reliëf gegeven. Door dat te doen, ontdek ik telkens nieuwe elementen die perspectief geven. Dat is vruchtbaar.

We zijn begonnen met een diaconaal werkboek over de zeven werken van barmhartigheid. Daarin staat een reproductie centraal van de Meester van Alkmaar. Dat schilderij is in het begin van de zestiende eeuw gemaakt voor de Laurenskerk in Alkmaar. Het geeft treffend weer wat Matteüs bedoeld heeft. Jezus staat bij zes werken van barmhartigheid duidelijk herkenbaar tussen de behoeftigen. Het is een heel passend schilderij voor een Laurenskerk.

Laurentius is immers de diaken die in 258 de marteldood is gestorven, omdat hij voor de keizer verscheen te midden van alle armen, lammen en blinden, terwijl hij zei: 'Dit zijn de schatten van de kerk.'

Laurentius is de grote diaken van het westen, terwijl Stefanus de grote diaken is van het oosten. Bij Stefanus ligt het accent op spiritualiteit, bij Laurentius meer op solidariteit. Maar ook bij Laurentius moeten we niet de spiritualiteit uit het oog verliezen. Dan denk ik vooral aan dat prachtige tweede verhaal dat over hem de ronde doet. Hij zou aan het eind van zijn leven, vlak voor zijn marteldood, gezegd hebben: 'Voor mij is de nacht niet duister, alles wordt helder in het licht.'

Deze uitspraak komt in mijn beleving heel dicht aan tegen het getuigenis van Stefanus, toen hij voor de poorten van Jeruzalem werd gestenigd: 'Ik zie de hemel open en de Mensenzoon staande aan Gods rechterhand.' (Handelingen 7, 56) Ook voor Stefanus werd de nacht nooit meer donker. En het licht dat Laurentius zag, was ongetwijfeld het Licht, dat Christus is.

Beleidsnota

Na het diaconale werkboek hebben we zes sociale kaarten laten maken van de dekenaten om de maatschappelijke problemen in kaart te brengen. En we hebben in 2000 een beleidsnota uitgegeven, die in titel, *Wanneer hebben wij U gezien?* en ondertitel, *Op zoek naar de schatten van de kerk*, refereert aan de werken van barmhartigheid en aan Laurentius. Al onder mijn voorganger, bisschop Bär, was het bisdom gestart met het houden van Laurentiusvieringen aan het begin van het werkseizoen. Die traditie heb ik voortgezet.

Verder kent het bisdom de Laurentiusplaquette, in drie verschil-

lende formaten. Met enige regelmaat worden deze plaquettes uitgereikt aan mensen die zich verdienstelijk hebben gemaakt, met name op het terrein van diaconie en caritas.

Ten slotte wil ik hier nog de tentoonstelling 'Rotterdam, stad van Laurentius' noemen die het bisdom Rotterdam in 2001 heeft georganiseerd in het kader van Rotterdam, culturele hoofdstad van Europa.

Wat is er zo bijzonder aan Laurentius?

Twee elementen hebben volgens mij een belangrijke rol gespeeld bij de grote verering van Laurentius. Allereerst heeft zijn marteldood mensen altijd sterk aangesproken. Hij is een bijzonder wrede marteldood gestorven, vrij uniek onder de martelaren. Hij heeft die wrede dood moeten ondergaan, omdat de keizer zo woedend was dat hij de schatten van de kerk had verdeeld onder de armen. Veel afbeeldingen tonen dan ook het rooster waarop Laurentius gestorven is.

Wat de verspreiding van zijn verering ook heeft bevorderd, is een grote veldslag bij Augsburg op Laurentiusdag 955. Toen versloeg keizer Otto de Hongaren en sindsdien geldt Laurentius tevens als veldslagheilige. Dat er zoveel Laurenskerken zijn in de Hollandse grensgebieden, heeft daarmee te maken.

Zijn groetheid als heilige blijkt ook wel uit het feit, dat zijn feestdag een eigen vigilie had, met eigen liturgische formules. Wist je overigens, dat Laurentius co-patroon is van de stad Rome, naast Petrus en Paulus? Hij neemt dan ook een prominente plaats in op het grote fresco van Michelangelo in de Sixtijnse kapel.

Laurentius is een mooi voorbeeld van 'Collabora Evangelio' (de wapenspreuk van Mgr. Van Luyn). Paulus schrijft dat aan Timoteüs, kort voor zijn laatste tocht naar Rome, en lijkt daar mee te willen zeggen: 'Nu is het jouw beurt' en wel op twee manieren: in het lijden en in de inspanning. Dat lijkt Laurentius ons ook te willen zeggen. Daarom roepen we hem trouw aan en we laten ons inspireren door zijn twee lapidaire uitspraken. Daarmee kan het bisdom nog eeuwen voort.

*Jan Maasen is medewerker diaconie van het bisdom Rotterdam,
Koningin Emmaplein 3, 3016 AA Rotterdam, 010 – 4148213
Email: j.maasen@bisdomrotterdam.nl*

LEZEN EN DOEN

BEWEGING VAN BARMHARTIGHEID

De Beweging van Barmhartigheid is een beweging die mensen wil samenbrengen die verlangen te leven en te werken vanuit een spiritualiteit van barmhartigheid. Een van de activiteiten is het uitgeven van de vierdelige 'Almanak van Barmhartigheid'. De eerste drie delen: Kiem, Groei en Bloei, zijn al verschenen. Elk deel belicht drie aspecten van barmhartigheid van zeven kanten: korte inleiding op het aspect, een diepte-interview, teksten uit de rijke traditie van de literatuur over barmhartigheid, moderne teksten, een verhaal, een beeldmeditatie en een beschouwende column.

Over 'Bloei', Deel 3 van de Almanak van Barmhartigheid:

"Alleen maar winst kan een groot verlies zijn", zegt Bavaria-directeur Peter Swinkels in het interview over barmhartigheid in het grote bedrijfsleven. Zwaantje Voortman laat een andere kant van de samenleving zien: door armoede gemarginaliseerd en dan toch naar buiten kunnen treden in een theatervoorstelling. Regisseur Laurens Umans geeft de mens achter de armoede een gezicht. Op zijn geheel eigen manier vraagt de cabaretier Jan Jaap van der Wal aandacht voor gehandicapten als ambassadeur van het Lilienefonds. Deel 3 belicht de bronnen van barmhartigheid, de vreugde

van het mededogen en het levensbelang van barmhartigheid.

De serie van vier boekjes kost €18,-, losse delen kosten € 6,-. Wanneer u besluit er meer tegelijk aan te schaffen is er een korting van 5% vanaf 5 exemplaren, 10% vanaf 10 en 15% vanaf 100 exemplaren. Bestellingen: Uitgeverij Abdij van Berne, tel. 0413-293480 of via www.barmhartigheid.nl.

De Beweging van Barmhartigheid organiseert ook:

- Abdijwandeldagen
- Leerroute van Barmhartigheid (informatie: Tonja Mos, tel. 030-2719545)
- Jaarlijkse landelijke dag, in 2006 op 4 november.

Meer informatie: Voor algemene vragen kunt u mailen naar info@barmhartigheid.nl.

Voor gerichte vragen: Secretariaat BvB, Boxtelseweg 60, 5261 NE Vught, tel. 073-6577044, fax 073-6577008, e-mail: secretariaat@barmhartigheid.nl of wjgverschuren@hetnet.nl

THEATER OVER FRANCESCO EN TITUS

Peter Vermaat is verteller, theatermaker en theoloog. Hij heeft verschillende voorstellingen gemaakt en vertelt op dit moment onder andere: 'Francesco, het verhaal over een middeleeuwer', over Franciscus van Assisi, en 'Titus, Held of heilige', over Titus Brandsma. Voor meer informatie: Peter Vermaat, Menamerdyk 6, 9037 JV Slappeterp, tel. 0518 45 17 51, www.petervermaat.nl

FOTOPROJECT 'GEVANGEN VERLANGEN'

Fotografe Gerdien Wolthaus Paauw verbindt in het fotoproject 'Gevangen Verlangen' twee werelden: het menselijk gelaat waarmee we ons aan de buitenwereld tonen en een foto van de innerlijke wereld: het diepste zuivere verlangen.

Het project bestaat uit zeven tweeluiken. Aan de ene kant is telkens een portret van een gedetineerde vrouw te zien, de andere helft laat de verbeelding van haar diepste verlangen zien.

Het project is beschikbaar voor expositie en powerpointpresentaties t/m 31 december 2007. Voor informatie: www.gerdienwolthauspaauw.com of tel. 013-5364259.

Zegen

God zegene de aarde onder onze voeten.
God zegene de weg waarop wij gaan;
God zegene wat je verlangen zoekt,
God zegene onze rust.
God zegene datgene waarop onze geest zich richt,
God zegene datgene waarheen onze liefde gaat;
God zegene datgene waarop onze hoop zich stelt.

Herkomst onbekend

DAAR DRAAIT HET ALLEMAAL OM: PRESENTIE!

Op dinsdag 26 september vindt in Amersfoort een congres plaats 'Daar draait het allemaal om: presentie!' georganiseerd door de Stichting Presentie in samenwerking met Actioma/ SOM. Op het programma een lezing door Andries Baart 'Leven en verlaten leven', twee debatten en tien workshops (o.a. over werken met kwetsbare kinderen, buurtpastoraat, betrokken burgers, goede zorg, en recht doen aan levensvragen).

Het congres is in de eerste plaats bedoeld voor professionals uit welzijnswerk, gezondheidszorg, kerken en onderwijs.

Deelname kost 195 euro. Informatie bij Marjanneke Ouwerkerk, studiesecretariaat@presentie.nl of tel 06-53 96 43 88. Aanmelden kan via www.presentie.nl

STRIPPENKAARTCAMPAGNE

De engelstalige internationale parochie in Den Haag 'RK Church of Our Saviour' houdt elke zomer een 'strippenkaartcampagne'. Sommige parochianen hebben geen geld om op vakantie te gaan. Zij krijgen van de parochie strippenkaarten zodat ze de mogelijkheid hebben zonder al te veel kosten toch wat rond te reizen en eropuit te gaan. Gevers en ontvangers waarderen de actie zeer. De strippenkaarten worden door de gevers in de collectemand gedaan of op het parochiesecretariaat afgegeven.

Voor meer voorbeelden van activiteiten in deze bruisende parochie: zie www.parity.nl

MEER DAN VOEDSEL ALLEEN

Tijdens de conferentie 'Meer dan voedsel alleen' van Kerkinactie en de Arme Kant van Nederland/EVA, op 21 april 2006, is een verklaring besproken over voedselbanken in ons land. De 150 deelnemers vulden de suggesties aan, die tot doel hebben om de voedselbanken binnen vijf jaar overbodig te maken als middel voor armoedebestrijding.

Voedselbanken zamelen bij producenten en distributeurs van levensmiddelen producten in die om één of andere reden niet verkocht kunnen worden, maar die kwalitatief nog 100% goed zijn.

De ingezamelde producten worden wekelijks verdeeld onder particuliere gezinnen en organisaties. Het is uitdrukkelijk bedoeld als noodhulp voor mensen die voor een bepaalde tijd, korter of langer, echt niet rond kunnen komen.

U kunt de verklaring en de suggesties voor beleid bekijken op de website www.kerkinactie.nl in het nieuwsbericht 'Meer dan voedsel alleen'.

Of aanvragen bij Kerkinactie, t.a.v. Marjo Runia, Postbus 456, 3500 AL Utrecht, tel. (030) 880 18 88, e-mail: m.runia@kerkinactie.nl.

Meer informatie over voedselbanken vindt u op de website www.voedselbank.nl

WEBTIPS

www.franciscaansebeweging.nl

http://home.hetnet.nl/~h_sevenhoven/francis/index.htm

(Informatie over Franciscus en franciscaans leven)

www.heiligen.net

www.knr.nl (Konferentie van Ned. Religieuzen, met o.a. informatie over inspirerende voorgang/st/ers)

www.barmhartigheid.nl

www.famvin.org (De wereldwijde vincentiaanse familie)

www.goedeherderamsterdam.nl (Parochie met eigen heiligenkalender)

www.katholieknederland.nl/heiligenkalender

www.missieraad.nl (kies zoekhoek en dan encyclopedie, daaronder staan een aantal 'schrijvers van missiegeschiedenis')

GEWOON HELPEN

Je moet je broeder helpen.
Zonder dralen. Zonder dubbelzinnigheid.
Je moet het Gelaat
van Christus in hem eren.
Achter al de verborgenheden
van grootstedse nood,
achter al de wildheid
van grootstedse decadentie,
achter al de waanzin
van deze heidense steden staat,
het allerdiepst,
toch het beeld van de Heer.
Lichtend, gebiedend, vervullend.
Kniel neer voor het Gelaat van God
in je broeder.
Ben ik de hoeder van mijn broeder?
Ik ken hem toch niet.
Ik heb geen contact met hem...
Ja, je bent de hoeder van je broeder.
Schep contact.
Niet vragen. Niet omzien.
Niet oordelen. Gewoon helpen.

Titus Brandsma
(uit: *Heldhaftigheid*, 1934)